

DE DOOLHOF VAN HET IK

Wij gaan dan vandaag in op de geheimen van het "ik", de doolhof van het "ik".

Wanneer wij dat "ik" willen benaderen, dan kan dat van duizend en één kanten gebeuren. Want ons "ik" - zeker als wij dit in de stof willen bezien - doet een klein beetje denken aan - een puzzleboek: het staat vol met raadsels, die elk afzonderlijk oplosbaar schijnen. Het moeilijke is echter, dat alle oplossingen met elkaar in overeenstemming moeten zijn en dat zij gezamenlijk a.h.w. het grote raadsel vormen: het geheel dat je bent. Om in die doolhof enigszins wegwijs te worden, doe je er verstandig aan bij het begin te beginnen. En dat begin ligt voor het leven in de stof.

Een mens incarneert enkele, soms ook meermalen, in de stof. In elk van die incarnaties doet hij bepaalde kennis en ervaring op, schept bepaalde verbindingen en stelt zich ook nieuwe problemen. De ervaring leert ons, dat de problemen en hun oplossing inderdaad worden voortgezet van het eerste leven af, waarin een zelfbeschouwing (een soort van menselijk zijn dus) optreedt. Ik wil tevens proberen hier iets recht te zetten. Ik weet dat velen, als zij gaan spreken over reïncarnatie, zich onmiddellijk willen zien als een directe voortzetting van wat zij vroeger waren. Dit is maar ten dele juist. Als wij menen geheel te kunnen aansluiten bij een vroeger stoffelijk bestaan, maken wij n.l. de grote fout dat wij alle tussenliggende werelden, tussenliggende ervaringen, uitsluiten. Wij menen dan te mogen ingaan op stoffelijke herinneringen: en ook deze spelen zeker geen grote rol. Belangrijk is hetgeen geestelijk wordt bereikt. Daarom mogen wij stellen, dat bij geboorte in de stof het totaal van vorige bestaansvormen niet wordt geopenbaard als het kennen van een vroeger leven zonder meer maar eerder dan een mentaliteit, een geneigdheid en in vele gevallen bovendien als een geestelijke en soms ook stoffelijke begaafdheid. Een wezen, dat zo op aarde komt, heeft natuurlijk een taak die in het abstracte ligt. Dat zal voor elk van ons - stof en geest - altijd gelijkelijk gelden. Onze taak is helaas niet concreet: zij behoort niet tot datgene, wat wij in onze wereld kunnen zien, omvamen en afwerken. Zij is abstract. Zij houdt zich bezig met waarden, die wij absoluut niet kunnen beseffen. Zij baseert zich op wetten, die we niet of slechts zeer ten dele kennen. Het gevolg is dan ook, dat bij het leven in de stof - evenmin als bij het leven in de meeste vormkennende sferen - een realisatie van ons eigenlijk doel mogelijk is.

En hier komt dan een van de grote raadselen, ik zou haast zeggen: de eerste ontstellend grote splitsingsmogelijkheid in de doolhof "ik". Het lijkt wel, alsof op deze plaats ontelbare paden samenkomen. Want wij realiseren ons wel, dat wij een taak hebben. Wij trachten echter die taak te concretiseren en wij doen dit aan de hand van onze vroegere ervaring plus onze huidige wereldervaring. Hoe sterker die wereldervaring meespreekt, hoe moeilijker het voor ons zal zijn inzicht te krijgen in de werkelijkheid. De mens, die het leven te veel als slechts een "concreet" probleem wil zien, zal haast altijd vele verkeerde wegen inslaan. Is men er echter in geslaagd - al is het dikwijls in een vaak vage vorm en soms als geloof verhuld - het ware doel te behouden, dan volgt de aanpassing aan de wereld. Ook deze aanpassing is tweeledig. In de eerste plaats krijgt men te maken met stoffelijke scholing en stoffelijke kwaliteiten. Daarnaast echter hebben vooral in de eerste levensjaren geestelijke factoren een sterke invloed en meestal ook factoren, die op mentaal en astraal gebied liggen. In deze tijd van irreëel leven en denken, zonder al te grote verantwoordelijkheid in het eigen bestaan, treden de eerste eigenschappen op die de mens nodig heeft. Zij zijn: een zeer sterke drang tot zelfbehoud: een bij het kind sterk egocentrisch denken in ogenblikken van nood met daarnaast een vaak zeer groot altruïsme: zeer grote intensiteit van emotie en gevoelen: en een bepaalde - voor de grote meestal te primitieve - logica, die echter veelal op haar doel afgaat.

Er ontstaat een wereldbeeld. Dit stoffelijk wereldbeeld wordt aangevuld met wat de volwassene droomfiguren noemt. Het zijn dus in vele gevallen meer reële astrale en mentale factoren. Het gevolg is, dat het kind in strijd is met de wereld. Want slechts een deel van zijn werkelijkheid wordt door de wereld als zodanig aanvaard. Slechts een deel van wat de wereld zegt, is redelijk. Het gevolg is, dat dit groeiende verzet - meestal tot uiting komend tussen de

5 en 9 jaren - een tweede, grote fase van de doolhof voor ons opent met ook hier weer vele vertakkingen. Wij zouden kunnen aannemen dat men nu automatisch de juiste weg zal gaan. Want men heeft een bepaald, zij het primitief, geloof en een deelbewustzijn. Maar er is een secundair doel bijgekomen: het kind wenst in deze jaren boven alles méér te zijn dan de volwassenen in zijn omgeving. Het gevolg is: de stoffelijke afleiding. Deze stoffelijke afleiding, vrienden, brengt ons o.m. in contact met de materiële behoefte en daardoor met het materialisme.

Zeg niet dat er één mens kan leven, die niet geheel of ten dele materialistisch is ingesteld. Er zijn maar weinig mensen, die een goed inkomen willen opgeven voor een geestelijke roeping. Er zijn er nog minder, die hun laatste korst brood aan een ander geven - omdat dit volgens een kosmische wet zo behoort - wanneer zij weten zelf te verhongeren. Dit is nu eenmaal een deel van uw stoffelijk leven, maar het is tevens in strijd met uw inborst. Ook hier heeft u weer de keuze uit verschillende mogelijkheden tot rationalisatie. U gaat voor uzelf verklaren dat het zus of zo is of moet zijn. Logischerwijze zal de doorsnee-mens, wanneer hij deze tendens met de seksuele tendens in de puberteitsjaren verrijkt ziet, afdwalen van het grote doel. Vandaar dat stoffelijke gezien de doolhof van het "ik" geen enkele directe weg toont naar het middelpunt van het wezen. Wij moeten steeds buitenom blijven gaan.

U heeft de tekeningen misschien wel eens gezien, waarbij je om het middelpunt te raken, twee-, driemaal schijnbaar op je schreden terug moet keren - alleen één streepje verder, steeds aan de buitenkant blijvend - tot je ineens, via vele zigzaggen, haast recht op het doel af kunt stevenen. Met die tekening kunnen wij het "ik" van de stoffelijke mens vergelijken. U heeft behoefte aan een bepaalde reeks ervaringen. Deze ervaringen moogt u nog zo mooi in een kleed van esoterie of filosofie hullen, u moogt ze godsdienstig verklaren of u moogt ze zuiver verstandelijk en rationeel een achtergrond trachten te geven: in geen van deze gevallen zal er sprake zijn van een doordringen tot het "ik". Schijnbare esoterie, schijnbare geloofsbeleving, zelfbedrog, waarbij machtspositie vaak met Godsgeloof wordt verward, zijn voor de doorsnee-mens kentekenend in de jaren tussen - zeg maar - de 14 en de 25 tot 30 jaar. Eerst daarna kunnen we een andere en meer redelijke benadering verwachten.

Nu zijn er in de doolhof natuurlijk paden, welke fout zijn en er zijn er die goed lijken. Werkelijk goed is echter maar één pad. Dit pad zullen we zelden geheel afgaan. Wij volgen over het algemeen - en zeker in stoffelijke vorm - één van de vele langere wegen, die ten slotte tot het doel leiden. Uitzondering hierop is een bepaalde vorm van incarnatie, die b.v. in Tibet Thurcu wordt genoemd. Een Thurcu is een geest van een "verlichte", die op aarde reïncarneert om een bepaalde taak af te maken. Maar zelfs hij, die een bepaalde taak heeft af te maken, zal over het algemeen de eerste 30 jaren van zijn leven besteden aan een soort versnelde ontwikkeling, waarbij vele oude fasen worden herhaald. Dit is eensdeels oorzaak en gevolg en anderdeels noodzaak om zich te oriënteren in de wereld waarin men leeft.

Wij zijn - nemen we maar aan - geen van allen Thurcu. Wij zijn geen hoogwaardige hergeboorte van hen, die op het punt staan als boeddha in de eeuwigheid te worden opgenomen: geen wezens, die aan het rad der gebeurtenissen kunnen ontsnappen. Daarom moeten wij in onze doolhof proberen reden en rijm te vinden in de schijnbare, tegenstrijdigheid van onze handelingen. Wij moeten trachten inzicht te krijgen in het vele, dat in ons leven optreedt om zoiets van onszelf te herkennen. Daarbij gelden natuurlijk een aantal regels en mogelijkheden.

Eén van de eerste - het klinkt u misschien heel gewoon in de oren, maar het is belangrijker dan u denkt - is: zolang het element tijd in de ervaring een grote rol speelt, tijd richtingsbepalend is en niet de daad. Dit klinkt heel vreemd, maar binnen het complex van vragen aangaande de benadering van het "ik" is het toch waar. Wanneer u n.l. in uw denken en zoeken wilt doordringen tot uzelf, zult u reeksen ervaringen moeten doormaken, die zelfs met elkaar in strijd zijn, u zult gevolgen ondergaan van daden, die u hebt gesteld, waardoor deze elkaar opheffen. Op grond van de daden en hun gevolgen alleen kunnen wij geen richting bepalen. Wel kunnen wij zien, waar de tijd ons brengt. Niet de ontleding van onze daden, niet de ontleding van onze motieven gedurende een geruime tijd, maar de vergelijking van een punt dat in de tijd laten we zeggen 5 of 10 jaar geleden is met het punt heden, maakt het ons mogelijk te zien in welke richting wij ons hebben voortbewogen. Dan eerst kunnen wij een enigszins reëel beeld krijgen van onze werkelijke ontwikkeling en vooruitgang. Deze zeer eenvoudige regel maakt het ons in ieder geval mogelijk te overzien, hoe wij ons bewegen. Het

geeft ons geen kaart van de doolhof en zeker ook geen inzicht in de wijze, waarop wij in die doolhof het einddoel zouden kunnen vinden. Daarom zullen wij verder moeten gaan.

Nu kent men alleen de methoden van zelfontleding, die worden gebruikt om tot bewustzijn te komen. Er zijn erbij die zeer waardevol kunnen zijn, b.v. uit een esoterisch standpunt, als de z.g. dagontleding die elke avond zou moeten geschieden. Maar die dagontleding alleen kan nooit voldoende zijn. Zij geeft ons door ons huidig bewustzijn en standpunt een overzicht van goed en kwaad. Ze geeft ons dus aan de hand van onze eigen maatstaven de mogelijkheid enigszins corrigerend op te treden. Maar ze geeft ons dit nooit in absolute zin. Zij kan dus voor een persoonlijke ontwikkeling inderdaad nuttig zijn maar nooit inzicht geven in de werkelijke geheimen, die binnen het "ik" schuilgaan.

Er bestaat echter wel een andere methode. Deze methode - dat geef ik graag toe - is niet voor iedereen te volgen. Elke mens heeft onder bepaalde omstandigheden de mogelijkheid a.h.w. uit te treden of te dromen. Deze uittreding of droom confronteert de mens met de werkelijkheid van een andere wereld, dan wel met een in tijd en ruimte, een anders liggend deel van zijn eigen wereld. Wij krijgen daardoor een punt van beschouwing, dat ligt buiten het eigen stoffelijke milieu, waardoor een groot deel van de zuiver stoffelijke factoren worden uitgeschakeld. Kunnen wij deze toestand bereiken (iets waartoe ongetwijfeld meditatie en concentratie oefeningen etc. het kunnen bijdragen), dan zullen wij - ongeacht de stoffelijke omstandigheden - vrij zijn om uit de geest corrigerend op te treden. Hierdoor wordt na terugkeer in de stof een juistere bepaling van het pad mogelijk. Daardoor kan men dus meer punten van de doolhof gelijktijdig overzien: men zal naast de stoffelijke factoren de geestelijke mogelijkheden en iets van een geestelijke noodzaak ervaren. Dit is in feite hetgeen uw levenspad bepaalt. Maar het zien van de juiste verhoudingen maakt het u mogelijk uw eigen handelingen, uw eigen streven en zelfs uw concentratie en uw geloof te richten op hetgeen voor u op dit ogenblik klaarblijkelijk noodzakelijk is. Men kan zich aanpassen. Ongetwijfeld treedt dan daarbij een volgend element op.

Wanneer wij dergelijke uittredingen bewust of onbewust tot stand zien brengen, valt ons op dat de mens de aansprakelijkheid, welke dit meebrengt, niet wenst te aanvaarden. Dit is logisch, want die aansprakelijkheid ligt buiten de tijd. Zij blijft dus voortdurend gelijk, tot het "ik" verandert. Een dergelijke last is zo zwaar te dragen, dat de mens deze afwentelt. Wij komen tot het persoonlijke geloof, waarbij een deel van het "ik" heel dikwijls optreedt als beschermheilige, engelbewaarder, meester, geestelijke goeroe enz. enz. Let wel, ik zeg niet dat deze dingen niet werkelijk kunnen bestaan. Maar binnen het "ik" beschouwd zien wij ze al te vaak als een poging om bepaalde verantwoordelijkheden van het "ik" af te wentelen.

Nu bestaat er hier weer een mogelijkheid tot verwarring. Wanneer een bepaald geloof wordt aangehangen, een bepaalde god aanbeden, een heilige vereerd enz., alleen omdat men hierdoor in eigen leven minder verantwoordelijkheid meent te dragen, dan volgt hieruit dat er een pad wordt gevolgd, dat niet strookt met het werkelijke doel maar met de begeerte van de mens. Een dergelijke heilige, goeroe enz. geeft u immers de raad en de adviezen, die u innerlijk meent voor u in de huidige situatie en volgens uw huidig standpunt als de meest begerenswaardige te zien. Dat u daarbij door het onderbewustzijn meer reële beslissingen treft, dan u verstandelijk zou doen, is nog geen reden dit alles te zien als de juiste weg. Ook hiervoor moet dus in de doolhof van het "ik" ergens een oplossing worden gevonden. Die oplossing is dan ook over het algemeen de volgende:

Wij leren afstand doen van elke imaginaire meester of geleider: wij zullen voor alles trachten zelf verantwoordelijk te zijn. Daardoor komen wij tot een veel gemakkelijker en prettiger aanvaarden van de consequenties van onze daden, zomede van ons gebrek aan daden, dat ook zijn gevolgen heeft. Op deze manier is het dus mogelijk zonder zorg, zonder innerlijk gebonden te zijn een overzicht te krijgen van de richting, waarin het leven gaat.

Voor anderen is het uittreden niet mogelijk: of althans zo moeilijk dat men hiermede geen noemenswaardige resultaten bereikt. Ook dezen zullen echter een zeker overzicht kunnen vinden. Zij kennen n.l. verscheidene soorten dagdromen. De dagdromen spelen zich over het algemeen af in een situatie, waarbij het "ik" een andere vorm heeft dan de huidige: bovendien in zulke waarin het "ik" een andere macht bezit dan de huidige: en in de derde plaats: waarin het "ik" zichzelf blijft volgens de huidige voorstelling, maar in een nieuw milieu is gekomen. Deze drie hoofdvormen van dagdromen geven tezamen wederom aan welke punten eigenlijk

voor ons in het leven belangrijk. zijn. Als u deze dagdromen eens bekijkt en tracht te ontleden, ze te herleiden tot wat ze in feite betekenen - b.v. de behoefte aan macht, de behoefte aan erkenning, de behoefte misschien ook aan rust - dan kunnen we daaruit de nodige conclusies trekken. Wij kunnen o.m. concluderen dat de verhouding, waarin deze dromen voor ons belangrijk zijn, bepaalt hoe wij op het ogenblik moeten handelen om binnen de doolhof "ik" voor onszelf juist te handelen. Eerst wanneer de geestelijke factoren en enig overzicht zijn verkregen, kunnen wij verdergaan. Want wanneer wij de uiterste begrenzingsen van de doolhof eenmaal hebben doorworsteld en daarin het juiste pad hebben gevonden, vinden wij daar binnen een tweede doolhof. Een doolhof in dit geval, die uit geestelijke machten, krachten en voertuigen is opgebouwd. De geestelijke krachten zijn onze vermogens. Deze kunnen paranormaal zijn. Ik denk hier aan magnetiseren, helderziendheid, mediumschap, hypnotische vermogens en de mogelijkheid manifestaties te veroorzaken. Er dreigt hier een gevaar. Op het ogenblik dat de kracht het hoofddoel wordt, zal er altijd een ombuiging optreden van de werkelijke lijn en wel een buiging naar buiten in plaats van een naar binnen in het "ik". De mens, die zich in hoofdzaak bezighoudt met de vermogens, welke hij bezit en deze niet als een bijproduct van zijn bewustwording beschouwt, zal als gevolg daarvan in de meeste gevallen niet verder tot zichzelf kunnen komen.

Hebben wij ook deze valstrik vermeden, dan staan wij nog steeds voor het probleem: ik heb nu wel een geestelijk inzicht: maar dit inzicht, dat voor mij geheel juist blijkt, kan niet juist zijn voor iedere mens. Elke mens is een doolhof, dat is waar. Maar in elke doolhof staan hier en daar een paar lijntjes anders en dat betekent soms een totaal andere weg. Daaruit volgt dat wij - wanneer wij eenmaal een waarheid in onszelf hebben erkend - nooit in staat zullen zijn deze op bevredigende wijze aan anderen te leren, tenzij deze anderen eerst in harmonie met ons eigen wezen komen. Menen wij echter dat wij die waarheid zo belangrijk moeten zien, dat zij ten koste van alles aan de buitenwereld moet worden verkondigd, dan keren wij ons wederom van het innerlijk naar buiten en zullen de kern van het "ik" niet kunnen benaderen.

Nadat wij ook deze valstrik zijn ontkomen, staan wij plotseling voor talrijke geestelijke voertuigen. Het "ik" dat eerst zo samenhangend leek, blijkt nu te bestaan uit vele en elk voor zich anders gerichte kleine delen. Om een vergelijking te maken: het is zoiets als een kruispunt. Laten we zeggen als b.v. het kruispunt bij de Keizerstraat op een spitsuur. Ieder van hen, die zich beweegt, heeft een eigen doel. Ieder van hen wordt soms tegengehouden en stopt schijnbaar zonder reden. Anderen veranderen van richting zonder dat je weet waarom. Elk voertuig heeft dus zijn eigen geestelijke wereld: een vaste relatie. Maar de geestelijke werelden verschuiven in waarde nogal eens ten opzichte van elkaar naar gelang van de hooggeestelijke werking, die hen verbindt. Het gevolg is dat - wanneer wij eenmaal tegenover die innerlijke wereld staan - het voor ons nog in het geheel niet zeker is, dat wij nu ook begrijpen wat zich afspeelt. Indien wij trachten alles tot eenheid te brengen, vallen wij wederom in één van de grote valstrikken, die vooral in de menselijke psyche zijn gelegen: wij proberen onze innerlijke tegenstrijdigheid op te lossen door dwang. Doen we dit, dan buigen we weer naar buiten af, want we zullen - bewust of onbewust - innerlijke problemen gaan ontlopen in plaats van ze onder de ogen te zien. De juiste gang van zaken is dan meestal: Allereerst de lagere geestelijke sferen of voertuigen realiseren. Dat kan nooit in een stoffelijk verstandelijke zin. Voor het stoffelijk verstand komt hier een zekere filosofie in de plaats. Men bouwt voor zichzelf stellingen op. Die stellingen geven voor het "ik" een wereldbeeld. Naarmate wij in een dergelijke stelling meer verzinken en één worden, blijkt ons dat wij met anderen contact kunnen krijgen: de mystieke beleving treedt voor de mens op. Maar we hebben dan nog maar steeds een enkel geestelijk voertuig geactiveerd en de andere zijn nog steeds voor ons dan fietsers of zoiets, die allen verschillende kanten uit zwenken, uitwijken of rechtdoor schieten, zonder dat we weten waarom. Wanneer wij nu een tweede voertuig vinden, dan blijkt dat naast onze eerste filosofie een tweede ontstaat, welke daarmee schijnbaar geheel in strijd is. Vooral voor het menselijk verstand is dit vaak het punt, dat men zegt: "Ik geef het op. Ik heb er genoeg van. Ik kom toch niet verder." In een dergelijk geval buigt men weer af naar buiten.

Maar u moet goed begrijpen, dat elk van die problemen op een ander vlak ligt, ook al worden zij - in verband met de termen en stellingen die men gebruikt - schijnbaar in hetzelfde vlak uitgedrukt. Om een voorbeeld te geven: Ge hebt een tennisbaan. Dan kunt ge deze groot maken of klein. Ge zoudt hem misschien zelfs rond kunnen maken en de lijnindeling veranderen. Ge zoudt een hoger of lager net kunnen gebruiken. Ge zoudt de regels kunnen

wijzigen. Kortom er zijn duizenden mogelijkheden om de basis van dit spel te gebruiken, ofschoon het toch geheel anders wordt.

Wij kunnen ditzelfde wiskundig doen. Als wij werken met bepaalde constanten, maar deze - zij het volgens bepaalde wetten - op een variabele basis aannemen. Ik kan b.v. een constante A stellen als een snelheid van het licht van 300.000 km. per uur. Daarnaast stel ik: ik heb een constante lichtsnelheid van 300.000 per minuut. Bovendien stel ik: ik heb er één met de nu feitelijk erkende snelheid van 300.000 km. per seconde. En ten slotte stel ik: ik heb een waarde, waarbij licht continu is en dus optreedt als een vaste wereld. Ik heb dan verschillende vlakken. Maar wil ik nu in die vlakken met deze verschillende grondwaarden gaan werken, dan is het niet mogelijk de problemen, die daaruit voortkomen, onderling te vergelijken, tenzij ik weet om welke reden ik de afwijkende grondwaarden heb gebruikt.

Eenvoudig gezegd dus: ik kan wel een aantal stellingen verkondigen, die elk voor zich een grondwaarde inhouden. En ik kan dat heel gemakkelijk doen, omdat in het Al elke mogelijkheid ergens reëel is. Wanneer ik dus die realiteit stel, kan ik volgens deze gaan werken. Maar ik kan niet verschillende realiteiten naast elkaar hanteren. Evenmin als een mens met zijn vermogens in een sfeer kan leven en gelijktijdig in de stof als mens volledig actief kan zijn. Dat is onmogelijk. Indien men echter weet wat geest en mens verbindt (het doel), dan is het mogelijk t.o.v. dit hoger erkende doel beide factoren gelijk te schakelen en dan kunnen beide wel als eenheid worden gehanteerd. Op deze manier moet men leren beseffen, hoe het innerlijk - en vooral het geestelijk innerlijk - uit een groot aantal voertuigen en verschillende werelden bestaat, die elk eigen wetten hebben en eigen schijnbaar constante waarden: en dat een begrip in elke wereld een andere constante, een andere als grondslag geldende waardering kan uitdrukken.

Het geheel wordt echter verbonden door een regel. En die regel kan pas gelden, als wij elk van de vergelijkingen afzonderlijk uitwerken en voortdurend trachten - indien wij in onszelf een vaste waarde ontmoeten, deze te vergelijken met andere waarden, die wij op andere vlakken reeds hebben uitgerekend. Dan krijgen we iets, dat heel veel lijkt op een Chinese puzzel. Want al deze werelden hebben ergens één waarde gemeen. Die waarde is God, het goddelijk Licht, of hoe u het noemen wilt. Door nu net zolang onze werelden ten opzichte van elkaar te verschuiven (dus zoals ik reeds zei als in een puzzelboekje) tot de waarde "God" in alle gelijkelijk beseft kan worden, hebben wij tevens het geheel van ons wezen gevonden. Dan kunnen wij langs alle wegen, met alle voertuigen, door alle geestelijke werelden die deel uitmaken van het "ik", onmiddellijk de kern van het "ik" bereiken.

Het zal u blijken uit hetgeen ik tot nu toe heb gezegd dat het niet zo gemakkelijk is die doolhof "ik" helemaal te doorgronden. Integendeel, het is een proces dat heel vaak veel tijd vergt. Toch behoeven we niet te wanhopen. Want dit gaat men als mens heel gauw doen, als iets te moeilijk lijkt. Aangezien wij in de doolhof geen overzicht bezitten maar een doel kennen, dat uit onze wereld zichtbaar is - n.l. God, harmonie, kosmische liefde als u wilt - kunnen wij ons daarop oriënteren. Indien wij één vast punt van oriëntatie gebruiken in onze eigen wereld, gebruiken we tevens datgene, wat in vorige incarnaties tot hoofdpunt van ons bestaan is geworden. Wij gebruiken dat zeker in vormen én concepten, die aan de eigen wereld zijn ontleend. Maar de grondslag van de opvatting blijft bestaan. Dit is voor ons het leid snoer.

Stel, dat we midden in onze doolhof een toren oprichten, die u overal kunt zien. U heeft zo misschien wel eens gezien: doolhoven van taxushagen b.v. met een groot beeld of uitkijktoren in het midden. Wanneer ge daarheen blijft kijken, kunt ge u nog wel voortdurend vergissen. Maar ge weet toch in ieder geval in welke richting een pad zou moeten lopen. Daardoor zoudt ge soms bij uw keuze verward kunnen worden. Soms. Maar dat wordt altijd gecorrigeerd, want elk pad - dat voor ons niet het juiste is - loopt dood. Het is dus niet zo, dat er drie of vier wegen bestaan, die ons bijna tot het doel brengen en één die het werkelijk doet. Er is één weg, die verdergaat door alle werelden. Alle andere wegen lopen na betrekkelijk korte tijd dood. Wij ervaren dit door geestelijke moeheid, een weerszin tegen de noodzaak te corrigeren en te herstellen. Indien wij hierop bedacht zijn en ons niet verbitterd gevoelen, als wij delen van ons leven, die we al heilig achtten, moeten prijsgeven. Als wij opvattingen, die we juist meenden te zijn terzijde moeten stellen, maar beseffen dat in de voortdurende verandering onze enige mogelijkheid tot ontwikkeling ligt, dan kunnen wij steeds betrekkelijk snel de hoofdlijn terugvinden. En als wij wanhopen, kunnen wij altijd weer opzien naar die goddelijke

Liefde. Dan kunnen wij voor onszelf beseffen dat deze steeds meer voor ons betekent. En dat is hetzelfde als te zeggen, dat ge deze Liefde iets nader zijt gekomen.

Maak niet de fout die zo menigeen maakt aan uzelf te wanhopen. Daartoe komt ge al heel gauw, als ge alleen op psychologisch onderzoek en stoffelijke waarderingen een mening omtrent uzelf baseert. Natuurlijk, ge moet beginnen met te weten wat ge in uw wereld ongeveer waard zijt. Dat kunt ge altijd heel eenvoudig zien: wat ge zijt, wekt ge in de wereld. Sommigen denken nu ongetwijfeld: dat kan toch niet juist zijn, want het gaat soms heel anders, dan ik zou willen. Wat u wilt, heeft er niets mee te maken. Wat u bent in de wereld echter wekt u bij alle anderen en u krijgt daarop het directe antwoord volgens de geaardheid van die anderen terug. Maar die anderen kunt u ongeveer schatten: de wereld weerkaatst uw uiterlijk beeld. Op deze manier is het in elke stoffelijke of geestelijke incarnatie mogelijk uzelf in de wereld ongeveer te zien en te beseffen. Duidelijk is, dat iedereen daarbij de nadruk gaat leggen op zijn gebreken. Doe dit niet. Een mens, die de nadruk legt op zijn eigen gebreken, zal zich over het algemeen daarover zo bezorgd maken, dat hij datgene wat hij nog aan goeds bezit gaat verwaarlozen. Werk op datgene, wat u bezit, goed is: gebruik dat zo intens u wilt. Leg steeds weer de nadruk op het goede. Ik zeg niet, dat het altijd het juiste zal zijn, maar door voortdurend hetgeen voor u goed is in het leven te activeren, zult u een grotere. Innerlijke eenheid bereiken en door deze grotere innerlijke eenheid dus ook kunnen komen, vrienden, tot een verdergaan op het pad.

Er zijn op deze wereld heel veel leringen gegeven, die elk voor zich pretenderen - tenminste waarvan de volgelingen beweren - dat zij de enige weg zijn naar een werkelijke verlossing. Laat u daardoor niet verwarren. Deze wegen bestaan alleen innerlijk. En innerlijk zijn zij gelijk, ongeacht hun uiterlijke verschillen en vormgeving.

Zoals het mogelijk is een zelfde reclameslogan op drie-, vierhonderd verschillende manieren te variëren en te herhalen, zo is het mogelijk de op aarde mogelijke en noodzakelijke richtlijnen voor verdere erkenning van het ware "ik" in drie- of vierhonderd verschillende vormen en systemen weer te geven. Maak u geen zorgen over het systeem, maar maak u wel zorg over uzelf. Zorg dat voor u uw levenshouding juist is.

Een laatste punt. Ik weet dat menigeen zegt: "ja, maar ik kan mijn vorige incarnaties toch wel weten of men kan ze voor mij berekenen." Ik wil over het al of niet juist zijn van die verklaring in alle gevallen hier niet discussiëren. Ik wil alleen aanstippen, dat het misschien mogelijk zou zijn, heel misschien. Maar zelfs de kennis van de reeds afgelegde weg geeft geen inzicht omtrent de nog af te leggen weg. Het heeft geen zin te veel terug te grijpen naar het verleden. Onze weg is verder naar binnen, totdat we daar ergens datgene, wat we God noemen en wat we misschien honderd andere namen kunnen geven, ontmoeten en zo ons werkelijk "ik" beseffen.

Maakt u nooit zorg over het al of niet juist zijn van wat u gelooft. Het is niet belangrijk, zolang uw handelen, dat daaruit voortspruit, voor u aanvaardbaar en juist is en zolang u voelt gij u daaraan met heel uw wezen aan kunt geven. U kunt ook via het geloof nooit een overzicht verkrijgen: want elk geloof is maar een deel van de werkelijkheid en als zodanig een deel van de fase, waarin u verkeert. Soms kunt u ook in een toestand van verrukking komen. Het gebeurt zelden, maar het is bekend dat het wel eens geschiedt. In deze toestand hebt u het idee, dat ge uzelf geheel kwijt zijt. In plaats van een wereld is er iets, wat ge als een wolk, een drijven of oen licht of zelfs een "ergens tussen de sterren hangen" zoudt kunnen beschrijven. Deze toestand nu kan het "ik" zo ver van zichzelf in zijn actieve vorm verwijderen, dat een redelijk overzicht over een groot deel van de doolhof "ik" kan worden verkregen. Voor zelfrealisatie zijn deze ervaringen zeer belangrijk. Alle oefeningen, die tot een dergelijk intens beleven uzelf in het Grotere te verliezen kunnen voeren, zijn dus belangrijk.

Ik hoop, vrienden, dat ik u met deze lezing niet heb teleurgesteld. Misschien had u van mij een verhandeling op zuiver psychologische basis verwacht. Als dit zo is, dan staat het u volkomen vrij daarover vragen te stellen. Misschien had u van mij een meer occulte verhandeling verwacht of een meer mystieke. Het staat u vrij te vragen. Misschien heb ik stellingen aangeroerd, die u onaanvaardbaar vindt. Het staat u vrij u daartegen te verzetten. Dit is een inleiding, een grondslag. Ik heb in deze grondslag voor onze discussie meer stof verwerkt, dan de gemiddelde aanwezige geheel kan verwerken of behouden. Het is niet belangrijk dat u alles verwerkt of behoudt. Wel is het voor het slagen van de avond belangrijk en - als ik het mag opmerken - ook voor uzelf, dat u de punten die u bijzonder hebben getroffen nader tracht uit

te werken. Daarmee heb ik dan het eerste gedeelte beëindigd en ik hoop dat u zelf in staat zult zijn aan het tweede gedeelte van deze avond een nog rijkere, een nog pakkender inhoud te geven, dan ik vermocht.

DISCUSSIE

We hebben nu het wetenschappelijke gedeelte achter de rug en dat betekent dus, dat we het nu wat kalmer aan doen.

Ik heb ik het eerste gedeelte geprobeerd een overzicht te geven van zoveel mogelijk belangrijke punten en zal nu beginnen met uw vragen te beantwoorden. Maar voor die tijd wil ik graag nog één ding even duidelijker maken, aangezien ik heb ontdekt dat daarover hier en daar misverstanden zijn ontstaan. Ik heb gesproken over variabele werkelijkheid en daarbij de kwestie aangehaald van de lichtconstante, die men dus een arbitraire waarde kan toekennen en daardoor een geheel nieuwe reeks van gebeurtenissen tot stand kan brengen. Daarbij heb ik klaarblijkelijk iets verder gegrepen, dan mijn bedoeling was. Maar laat ik het heel eenvoudig maken:

Men heeft in Nederland verkeer, dat rechts houdt. In Engeland en in Zweden b.v. verkeer, dat links houdt. Op zichzelf is die verandering niet groot. Alleen echter het feit, dat de rijrichting anders ligt, schept geheel andere verkeersproblemen, die niet alleen elkaars spiegelbeeld zijn, maar door het bestaan van rechtsrijdende landen bovendien complicaties geven. Dat wil dus zeggen, dat - wanneer ik een verkeersprobleem in een land waar men links houdt vergelijk bij één waar men rechts houdt - ik heel goed moet begrijpen dat ik met een andere constante te maken heb: n.l. de voornaamste rijrichting. Stel nu nog dat er een land zou zijn waar het verkeer het midden zou moeten houden b.v. naar de hoofdstad toe en de kanten wanneer het ervan afgaat: men zou dan nog een andere variant kunnen krijgen. Met die varianten heb ik alleen getracht dit duidelijk te maken: er bestaan dus vele verschillende werelden. Elk van die werelden heeft haar eigen wetten: elk van die werelden heeft haar eigen krachten. In elk van die werelden geldt ook een bepaalde reeks wetten. En ofschoon die wetten - herleid tot kosmische wetten - overal gelijk zijn, is hun werking in verschillende gebieden schijnbaar tegenstrijdig.

Mijn poging om u duidelijk te maken, hoe u dit moet oplossen, heb ik toen genomen uit een puzzle-boek, waarin puzzles staan, die je moet schuiven om een hoofdstad van een land te krijgen of zoiets. Nu is dat voor Nederland - dat is logisch - altijd Mokum. Behalve voor een buitenlander, die zegt: "is 's Gravenhage of Baarn", soms zeggen ze ook "Soestdijk". Er is zelfs een enkele geweest, die zei dat Holland de hoofdstad van Duitsland was. Maar deze scherts terzijde latend, zal het u duidelijk zijn, dat als we nu één waarde hebben die overal gelijk is - zoals in het probleem "verkeer" dus - we toch elk probleem kunnen benaderen, want we hebben één maatstaf. En als we die gelijke factor hebben, kunnen we ook begrijpen, hoe al die dingen samenhangen.

Mijn bedoeling nu was aan te geven, dat je dus uit de veelvoudige werkelijkheid toch één gelijkblijvende factor, die op je "ik" betrekking heeft, kunt distilleren en dat het daardoor mogelijk is alle verschillende geestelijke werelden, waarin je hebt geleefd of zult leven, waarin je voertuigen bezit etc. dus met elkaar in overeenstemming te brengen. Zo, dat was mijn eerste punt. Ik hoop dat het iets duidelijker is geworden.

Dan heb ik nog een tweede punt. Dat is die kwestie van incarnatie.

Kijk eens, we zijn hier niet bijeen om over reïncarnatie te praten. Maar kort gezien en gezegd: alles wat wij zien is een kringloop. In elke wereld maar ook in elk leven bestaat een buigingshoek, een buigingsfactor. Daardoor keer je steeds op je punt van uitgang terug, zolang je in jezelf gelijk blijft. Eenvoudig gezegd: als u uzelf niet verandert of ontwikkelt, blijft u in een kringetje draaien. En als u in een kringetje draait, zult u dus steeds dezelfde fasen van leven ontmoeten. De wereld kan veranderen, maar voor u blijven de dingen gelijk. Maar als gij uzelf verandert, verandert u daarmee ook enigszins de fasen van leven, die u doormaakt. Op grond hiervan kan worden aangenomen, dat als het leven continu is en wij dus eenvoudig een ontwikkeling aannemen bij iedere mens, het leven van de mens kan worden

voorgesteld als een spiraal. Deze spiraal zal in zichzelf ook weer een buigingshoek hebben en dus ook weer gesloten zijn. U zult dus na zovele levens of cycli van ervaring of hoe u het wilt noemen, moeten terugkeren naar uw beginpunt. En dan bent u nog niet verder. Als u zich echter daarvan kunt vrijmaken, komt u eigenlijk in een geheel nieuw bestaan, waarbij dus vooruitgang, ontwikkeling enz. geen rol meer spelen. Overigens schijnt het heel dicht bij ons te liggen.

Ik weet wel dat Richamne Remposjé (?), een abt, een keer de opmerking maakte: mensen bouwen een muur van gedachten, waardoor zij zichzelf afsluiten van de werkelijkheid, die hun erfdeel is."

In al die incarnaties is het eigenlijk precies hetzelfde. Zolang wij niet de kern van ons eigen wezen beschouwen en kennen, maar ons aan de buitenkant, aan de verschijnselen blijven vasthouden, bouwen wij steeds weer een muur voor die grote Werkelijkheid: dan blijven wij dus in die kringloop besloten. Die kringloop met haar verschijnselen noemen wij: incarnatie. Waarbij wij wel degelijk ons bewust moeten zijn van het feit, dat dit onze eigen wil is, ons eigen lot. We kunnen er zelf wat aan doen: we hebben zelf een keuzemogelijkheid met alles wat erbij komt. Maar door ons bewustzijn zijn we gedwongen een bepaalde richting in te slaan. Als u nu verder aanneemt, dat een zekere graad van bewustzijn noodzakelijk is om de kosmos te kunnen bevatten en dus ook om door te dringen tot de kern van het "ik", dan is het ook logisch dat u dus als mens tenminste één en soms vele cycli zult moeten afleggen: dus dat u vele malen mens zult moeten worden of geweest moet zijn, alleen omdat het op die manier voor u pas mogelijk wordt de muur van gedachten langzaam weg te breken en van de uiterlijke verschijnselen tot de innerlijke betekenis door te dringen.

Ik hoop dat ik daarmee een paar laat ik zeggen niet gestelde of half gestelde vragen alvast heb beantwoord. Ik zou nu graag aan uw vragen gaan beginnen, omdat ik aanneem dat de meesten uwer graag nog huiswaarts willen keren.

❖ *U zegt: "wat je bent, wek je in een ander en aan die reactie kun je jezelf leren kennen." Nu heb ik vaak gezien, dat een volgzaam en toegewijd mens in een ander de neiging tot uitbuiting doet optreden. Hoe kan de volgzame daaruit zichzelf leren kennen?*

Dat is heel eenvoudig, zou ik zeggen. Indien je volgzaamheid uitbuiting ten gevolge heeft, ben je op een verkeerde manier volgzaam. Hier volgt al uit dat je dus zwak bent. Want alleen zwakheid kan uitbuiting door anderen ten gevolge hebben. De conclusie is: ik moet sterker zijn, meer overlegd mijn eigen weg gaan en met grotere zekerheid, anders zal ik herhaaldelijk worden uitgebuit. Wanneer ik mij dit realiseer, moet ik mij dat niet alleen afvragen tegenover de buitenwereld, maar ook toepassen op mijn eigen leven. En dan moet ik mijzelf gaan afvragen: probeer ik niet een te zachte en te vriendelijke innerlijke weg te gaan, waardoor ik steeds weer vastloop? Door op deze wijze te reageren zult u vaak zien dat u een zekere hardheid en doorzetting nodig hebt, welke u nog niet bezit. Maar onthoudt één ding: op het ogenblik dat u de uitbuiting beseft, maar haar gelijktijdig dienstbaar kunt maken aan de vervulling van uw doel, - zoals vele van de grote Meesters hebben gedaan - kan zij deel worden van een doelbewust streven. En voor degene, die bewust - wetend dus dat hij dit uitlokt - zijn weg gaat, is ook weer dit spiegelbeeld een bewijs, dat hij vordert op zijn weg. Jezus wist bij wijze van spreken pas werkelijk dat hij iets betekende, toen de Farizeeën en de Sadduceeën en wat er nog meer aan "-eeën" was zich tegen hem begonnen te keren. En pas toen hij in zijn eigen geboorteplaats het bedehuis werd uitgetrapt, toen begreep hij eindelijk: kijk, nu heb ik de mensen zover gebracht, dat zij nadenken over de wetten en over mijn woorden: nu luisteren ze. Op die manier kon hij dus zijn eigen streven en zijn slagen afmeten aan de reacties van de mensen buiten. Op deze manier zullen wij dat ook kunnen doen. De wereld is onze spiegel. We zien in de spiegel onszelf, als we weten wat we moeten zoeken. Alles moet worden gezien in relatie tot onszelf. U weet, in een spiegelbeeld zijn de waarden altijd verdraaid. Dat wil zeggen: als u rechts kamt, doet uw spiegelbeeld dat eigenlijk links. Want dat staat omgekeerd, als u het goed bekijkt. Daar moet u maar eens over nadenken.

Zo zijn er natuurlijk bepaalde waarnemingen die - teruggebracht in de realiteit - een tegendeel betekenen. Dat geef ik graag toe. Toch kunt U, als u dit beeld voor ogen houdt (denkt u maar aan uw beeld in de spiegel en hoe dat weerkaatst), heel veel uit uw omgeving omtrent uzelf leren. Het maakt het u mogelijk uw ware plaats in de wereld en uw betekenis voor anderen beter te begrijpen: en dus - wanneer u een innerlijk streven hebt - uw eigen houding

tegenover de buitenwereld beter aan te passen aan hetgeen u innerlijk meent te moeten nastreven en bereiken.

❖ *U sprak over "meer hard-zijn" of woorden van dergelijke strekking. Is dat niet enigszins in strijd met de verdraagzaamheid? Of wilt u misschien eens een nadere uiteenzetting over verdraagzaamheid geven?*

Dat zou ons wel een beetje te ver voeren. Maar die hardheid wil ik u wel verklaren. Neemt u mij niet kwalijk, dat ik daarbij naar de christelijke wereld grijp, zijnde degene die de meeste hier het best kennen. Denkt u niet dat Jezus van Nazareth glashard moet zijn geweest? Want hij ging nergens voor opzij. Hij ging niet opzij voor het verraad van zijn leerling: hij ging niet opzij voor een marteldood. Zijn doel was hem boven alles heilig. Hij was zo hard, dat hij - toen zijn moeder in zijn taak, zijn zending wilde ingrijpen - zei: "Vrouw, wat heb ik met u van doen." Als dat niet hard is, dan weet ik het niet. Toch was diezelfde Jezus het beeld van liefderijkheid, van verdraagzaamheid. Mij dunkt, dat u hieruit uw conclusie zelf kunt trekken.

❖ *Uw beeld van de toren in de doolhof doet mij aldus denken: ik moet naar die toren, ik wil bij en in die toren zijn, dan heb ik mijn doel bereikt: een streven naar eenheid leidt mij dus door de doolhof. Kan ik dit nu in het leven verwerkelijken door in mijn leven die eenheid stevig als enige plicht te beschouwen, leidsnoer van mijn denkbeelden ten aanzien van alles, wat ik op mijn levenspad ontmoet? Is dit dus de weg door de doolhof van het "ik" naar de bereiking?*

Ik zou het zo willen zeggen: Eenheid moet worden vertaald als harmonie. Ik zou zeggen: één klank eigenlijk, samenklinken met. En zo vertaald is het inderdaad uw enige taak in het leven. Het is uw taak harmonisch te zijn met al datgene, wat voor u aanvaardbaar en goed is, terwijl u het kwade niet bestrijdt, maar integendeel probeert het kwade door de sterke eenheid met het goede te neutraliseren. Bedenk wel, dat de enige plicht van de mens in het leven, kosmisch gezien, is: zijn eenheid te vinden met de kosmos en met zijn God. Hij moet de plaats vinden, waarop hij behoort in die kosmos. Om dit te kunnen doen is het voor hem noodzakelijk, dat hij de band met het totaal van de schepping begrijpt. Het is de vijfde stelling, zoals het heet en misschien geen gemakkelijke stelling. Ik wil proberen haar hier kort weer te geven.

Elk deel van al het geschapene, ongeacht zijn wereld of vorm, staat in relatie met elk ander deel van het geschapene, eveneens ongeacht wereld of vorm. Zij vormen tezamen één geheel: de belichaming van de goddelijke scheppingswil, die men schepping noemt. Door de eenheid te vinden in goedwillendheid, in vertrouwen, in zo groot mogelijke liefderijkheid tegenover al het geschapene, daarbij niet het ene voor het andere stellende, zal men komen tot een zo scherp en juist mogelijk gerichte actie van eenheid met het geschapene. En hierin verrijkt met al hetgeen - dat "al" waarmede je één bent geworden (dit is dus in geestelijke en kosmische zin) en dus bezit - word je steeds een groter en bewuster deel van het geheel en zul je voor steeds meer en grotere delen van het geheel een vertegenwoordiger van die eenheid zijn en de kosmische eenheid steeds op kenbaarder wijze tot uitdrukking brengen. U moet me niet kwalijk nemen, dat ik op deze stelling niet verder inga. Zij behoort tot een stelling, die bepaalde yogi's o.a. aanhangen en die in andere termen - christelijke godsdienst enz. - ook wel wordt verkondigd. Helaas zelden in deze volkomen zin. Ik hoop dat het voldoende is.

❖ *Dromen zijn dikwijls zo onsamenhangend. Hoe kan men daar iets uit concluderen?*

Ik heb het niet over dromen maar over dagdromen gehad. En daar is een verschil. Een dagdroom is een fantasie, waarbij de mens zijn eigen werkelijkheid, door zijn wensen en zijn angsten geleid, ruilt voor een wereldje, waarin alles aan zijn wensen tegemoet komt. Het is duidelijk dat men uit deze uit wensen geboren dromen, die over het algemeen niet al te lang zijn - hoewel we bij sommigen vervolgdromen kennen, die vele jaren duren - iets kan leren omtrent zichzelf. De onsamenhangende droom is zeer fragmentarisch. De fragmenten op zichzelf kunnen soms betekenis hebben, maar slechts als uitdrukking van emotie. Uitzondering hierop zijn de symbooldromen, die zowel een uiting van het onderbewustzijn kunnen zijn, als deel van een kosmische beeldentaal, die wordt gebruikt door bewuste geesten in vele verschillende werelden en sferen.

❖ *Moet het zo worden gezien, dat de geest los van de stof een doel nastreeft, waarvan in de stof slechts een vage weerklank kan worden opgevangen? Hoe moet het worden begrepen, dat men in de stof dikwijls tegen beter weten in gaat? Helpt hier de geest niet vrijwillig? Waarom is men daarvoor doof?*

Mag ik een voorbeeld geven? Het is misschien een heel eenvoudig voorbeeld. Iemand, die in de stof gaat, is als iemand die een auto heeft. Dat wil zeggen, de geest is als de bestuurder van een voertuig. Hij wordt beperkt door de mogelijkheden van zo'n voertuig, dat is begrijpelijk. Nu zal de mens, die volkomen bewust is - ondanks de moeite die het hem kost - tot het einde van zijn leven toe die auto zelf blijven besturen: en hij zal ervoor blijven zorgen en desnoods er zelf aan sleutelen. Er zijn echter ook mensen die zeggen: "Ja, maar als ik nu maar steeds in touw moet zijn, dat is toch eigenlijk niets." Dat zijn zij, die dan zo'n autotrein nemen, zo'n car-train (het is eigenaardig: in Nederland gebruiken ze meestal Engelse woorden voor dingen, die tamelijk Nederlands zijn), of een carsleeper noemt men het ook zelfs wel. Nu zult u begrijpen, dat op het ogenblik dat u uw eigen leven te sterk gaat binden aan een ander (dus beslissende waarden geeft aan een ander), u op een gegeven ogenblik vastloopt. En nu is die kar of car-sleeper, waarover wij het hebben, in dit geval niet zoals u misschien denkt alleen maar een levensmethode. Het is veel complexer. Over het algemeen is het een samenstel van een drang tot het zoeken naar geborgenheid, het zoeken dus naar een geborgen zijn, een verlangen naar een vaststaande, overal bevestigde geestelijke steun, die de mens ertoe brengt om bepaalde religieuze, morele en culturele normen te aanvaarden, die in feite niet geheel stroken met zijn eigen streven. En dan ontstaat die strijdigheid in de meeste gevallen niet - zoals u misschien zou denken - uit het feit dat de geest verkeerd wil en haar kans niet krijgt: of dat de geest wel goed wil, maar dat het lichaam verkeerd gaat. Het is eenvoudig zo, dat de stoffelijke scholing en de stoffelijke gedachtegangen in strijd komen met hetgeen de geest begeerlijk acht en voor haar doel belangrijk is. Daardoor ontstaat in het begin strijd. Daarna ontstaat een onbeheerstheid. Want strijd kun je niet volledig blijven voeren. Die onbeheerstheid geeft aanleiding tot een verslappen op ogenblikken, dat het noch voor de geest noch voor de stof belangrijk is.

En zo komen we dan tot hetgeen men zondigen noemt: iets wat in feite handelen is tegen je geestelijke en stoffelijke belangen beide. Hoe meer de mens op aarde met een schuldbesef belast en beladen is, hoe moeilijker het voor die mens zal zijn om zijn werkelijk geestelijke doel na te streven. Want het schuldbesef komt niet alleen voort uit uzelf. Zou dit het geval zijn, dan zou het acceptabel en goed zijn. Het komt echter voort uit normen, die u van buitenaf worden opgelegd, die u aanvaardt, omdat u met datgene wat buiten u is een eenheid wilt vormen, die echter uiterlijk blijft en nooit volkomen innerlijk en geestelijk is. Daarom bent u dan vaak zo zwak. Daarom gaat u door angsten en begeerten, die met uw geest weinig of niets te maken hebben, steeds weer in tegen hetgeen u weet, dat goed is. Maar indien u meester bent over uzelve en niet de slaaf van de wetten van uw omgeving, niet de slaaf ook van de opvattingen van uw omgeving, voor uzelf voortdurend u bewust zijnde van goed en kwaad, zoals ze in u leven dan zal het u gemakkelijk vallen om een vaste weg te volgen. Juist het feit dat u te veel condities wilt aanhouden, die niet passen voor uw wezen en er soms mee in strijd zijn, veroorzaken voor u die zwakheid, die met een voortdurend falen beloofd schijnt te worden. Het klinkt - daar ben ik mij van bewust - niet erg vriendelijk voor de maatschappij. En dat geldt dan wel niet u allen hier aanwezig. Maar per slot van rekening, de maatschappij scheldt ons soms uit voor duivels, demonen en zo. Het is dus misschien niet zo erg onvriendelijk, als ik naast de vele onwaarheden, die ze ons naar het hoofd slingert, ook eens een keer de waarheid zeg over de maatschappij.

❖ *Hoe rijmt u: "Ieder mens draagt een masker" (in een vorige lezing gezegd) en, "U bent zoals de wereld u ziet?"*

Heel eenvoudig. U bent niet zoals de wereld u ziet, maar zoals de wereld op u reageert. Dat is iets anders. Elke mens draagt een masker. Dat wil zeggen: elke mens probeert en in de ogen van anderen en voor zichzelf iets anders te schijnen, dan hij in feite weet te zijn. Maar elke mens handelt, ongeacht dit masker, toch steeds gedreven door zijn werkelijke wezen. Als zodanig kan hij aan de reacties van de buitenwereld zeer veel omtrent zijn werkelijke wezen aflezen en het masker zal daarbij slechts een kleine en op den duur te verwaarlozen factor worden.

❖ *Je wordt hier en daar verkeerd beoordeeld in je omgeving.*

Ja, dat is heel begrijpelijk. U wordt door de omgeving verkeerd beoordeeld, omdat u over het algemeen uzelf altijd beter beoordeelt dan de omgeving geneigd is te doen. Maar als de omgeving u verkeerd beoordeelt, dan moet er een aanleiding toe zijn. En die aanleiding moet liggen in hetgeen u werkelijk bent. Als u van dat standpunt uitgaat, kunt u - aan de hand van dat verkeerde oordeel, dat uw omgeving heeft - erkennen wat de aanleiding ertoe was,

waarom die omgeving zo dacht. En als u dat hebt opgelost, dan kunt u - indien het belangrijk is - dit desnoods corrigeren. Ofschoon het wel moeite zal kosten, want de wereld denkt liever kwaad over een ander dan goed.

❖ *Het kan aan de omgeving liggen. Een kwestie van verkeerd begrip.*

Een kwestie van verkeerd begrip bij jezelf kan inderdaad ook hier nog een rol spelen, want menigene voelt zich slecht begrepen, omdat hij in feite te goed begrepen wordt, maar dat liever niet wil weten. Dat geef ik toe.

❖ *Ons "ik"-bewustzijn ontwikkelt zich door de ervaringen. Daaruit concludeer ik, dat iedere incarnatie een ander "ik" naar voren brengt. Maar ons werkelijk wezen moet dus uit al die "ik"-ervaringen de essence halen. Nu is mijn vraag:*

1. *waar eindigt dat eerste "ik"-bewustzijn, voordat het nieuwe optreedt?*

2. *kan onze blijvende kern ook een verkeerde essence uit de ervaringen opdoen, als gevolg van onze onjuiste opvattingen en daden in het stoffelijk bestaan?*

Kijkt u eens, vrienden, wanneer wij leven in een incarnatie, dus in de stof dan bouwen we een "ik"-voorstelling op, die aan een aantal niets betekenende factoren een grote rol geeft. In het steentijdperk was het erg belangrijk dat je goed met een knuppel kon omgaan en sterk was. Op zichzelf heeft dat voor het geestelijk leven weinig of niets te zeggen. Maar zolang het stoffelijk idee van kracht blijft en overheerst, zul je jezelf zo zien. Het is hier niet een ander "ik" dat ontwaakt, maar er is het masker, de valse voorstelling omtrent het "ik" en de waardering (de valse waardering) van factoren in het leven, die een rol spelen. Wanneer iemand overgaat, blijft hij geruime tijd aan die kracht vasthouden. Maar er komt een ogenblik dat hij ontdekt, dat zijn kracht eenvoudig terzijde wordt geschoven door een andere, niet door hem te vatten of te begrijpen kracht. Ongeveer als een bokser, een straatvechter, die tegenover een judo-expert komt te staan. Op dat ogenblik gaat zich de opvatting van eigen kracht wijzigen. In sommige gevallen krijgen wij hierbij een uitblussen: d.w.z. een sluimerperiode, die aan het leven voorafgaat. Juist bij de meer primitieve mens komt dat voor, zodat hij bepaalde geestelijke fasen meer onbewust doorloopt. De meer bewuste, de meer gevormde mens echter, zal bewust aanvaarden dat hij anders is, dan hij heeft gedacht. Hij heeft dus zichzelf herwaardeerd. En door deze herwaardering kan hij in zijn geestelijke wereld een nieuwe status krijgen, een nieuwe plaats vinden. Hij krijgt een andere functie. Hierin komt hij weer in contact met anderen en ondergaat wederom een correctie, totdat de stoffelijke effecten, die een groot deel van de "ik"-voorstelling vormen" voor een zeer groot gedeelte zijn uitgewist. Alleen degene, die bijna onmiddellijk in het duister komt (een soort slaaptoestand met angstdromen en nachtmerries), zal met veel van zijn bewuste "ik"-opvatting van de stof weer incarneren. De anderen echter hebben dat terzijde gesteld.

Dan zegt, u: komt er een tweede "ik". Neen, er komt een tweede "ik"-opvatting. Want er komt een nieuw voertuig, een nieuwe maatschappij, een nieuwe verhouding tot de omgeving. Op grond hiervan wordt het "ik" anders gezien: maar het blijft nog hetzelfde, Men ontwikkelt andere eigenschappen. Men gaat andere dingen bereiken. En geestelijk wordt naderhand datgene, wat men is geweest weer teruggebracht tot de geestelijke norm: het onbelangrijke valt weg.

De Romein heeft b.v. gezegd: "ik heb zoveel steden helpen overwinnen." Ja, maar dat is niet belangrijk, vrienden. "Ja, ik heb zoveel rijkdom vergaard." Niet belangrijk, vrienden. "Ik heb in drie triomftochten mogen meelopen." Niet belangrijk, vrienden. Maar... je hebt wat medelijden geleerd. Dat is belangrijk. Hé, daar verandert er weer iets. En zo zal de geest dus elke keer, door een soort recapitulieren van het leven, maar nu in een meer juiste verhouding en betekenis, gezien dus uit een zuiver geestelijk standpunt, voor zichzelf een nieuw "ik" opbouwen.

Elk nieuw "ik", zoals het geboren wordt op aarde, bestaat uit weten omtrent eigen wezen en persoonlijkheid en eigen voorstelling van hetgeen het best kan worden bereikt. Daardoor kies je een voertuig. En daardoor vorm je dus een nieuwe "ik"-voorstelling in de stof uitgedrukt. Het ware "ik" echter is de geest. Het is dus het bewustzijn, dat de kern van het wezen omgeeft. Als je alle stoffelijke en de meeste geestelijke fasen hebt doorgelopen, ontdek je echter, dat wat je meent een afgesloten geheel te zijn in feite weer een passend deel is van een groter geheel. In simpele vorm praat de mens er wel eens over als hij het heeft over tweelingzielen. Hij denkt dus aan twee helften die samenpassen. Dat is inderdaad juist. Een

ziel alleen is onvolledig. Overigens is het geloof gebaseerd op de tijd dat de voortbrenging nog hermafroditisch was, dus feitelijk door deling geschiedde in plaats van door paring.

Uit deze voorstelling heeft men dus al enigszins kunnen beseffen: ik ben alleen niet voldoende: er moet meer zijn. Een groot deel der mensheid kan op een gegeven ogenblik samen een nieuwe eenheid vormen, waarbij elk nog wel zijn bewustzijn heeft, maar alles door het gezamenlijk bewustzijn zodanig wordt overheerst, dat het naar buiten toe een eenheid wordt. Dat is dus een voorbeeld van perfecte harmonie in een deel van de schepping. Het vermogen van zo'n eenheid ligt altijd veel hoger dan dat van elk individu afzonderlijk. Op deze wijze krijgen we dan een ontwikkeling, waarbij op den duur de eenheid en de juiste relatie van het "ik" - dat dan niet meer t.o.v. de schepping is gesloten - met het totaal der schepping wordt beseft, op de juiste wijze dienstbaar is aan het totaal der schepping en uit het totaal der schepping zijn impulsen krijgt. Menselijk gezien is dit een toestand van daadloos drijven: in feite is het het meest actieve bestaan dat je je kunt denken, omdat het geheel van de schepping volledig en voortdurend in jezelf is geopenbaard.

❖ *Een van de moeilijkheden voor mij is, dat wij aan het woord "geest" eigenlijk tweeërlei betekenis hechten. U zegt: de kern van ons wezen is de geest*

Neen, het bewustzijn van de kern van ons wezen. Bij ons wordt de volgende formulering gebruikt. Ik mag haar hier misschien ter verduidelijking herhalen. Wij stellen: kern van het wezen: onmiddellijk deel van het Goddelijke, en daarvan niet gescheiden denken, (tenzij in zijn bewustzijn) ziel of goddelijke Vonk.

Geest: de ervaringen, die als afgesloten eenheid door deze Vonk worden ervaren in relatie met alle andere goddelijke Vonken, in vele verschillende vormen.

En daarnaast kennen wij dan de bevoertuiging, die bestaat uit verschillende belichamingen, welke de geest kan nemen in de stof maar ook in bepaalde andere werelden. Is dat voldoende?

❖ *Nog niet helemaal. De geest is dus .....*

Het bewustzijn.

❖ *Ja. En het altijd blijvende. Maar nu is er b.v. een kind. In hoeverre bemoeit dat blijvende bewustzijn zich met dat groeiende kleine kind, met het bewustzijn van dat kind?*

Het bewustzijn van de geest. Ik zal het maar eenvoudig zeggen. Dat kunt u vergelijken met de directeur van een fabriek, die zegt waar de loopjongen de bestellingen moet gaan afleveren. De loopjongen weet niet precies waarom, de directeur wel. De geest weet - ook in het kind reeds - waarop de nadruk moet worden gelegd en zal trachten dit zoveel mogelijk te volbrengen. Zij zal de juiste harmonie, de juiste sferen scheppen voor bepaalde contacten. Zij zal proberen zekere eigenschappen aan te moedigen. Als gevolg daarvan zal het lichamenlijk bewustzijn - dat dus niet identiek is met het geestelijk bewustzijn - een zekere vorming ondergaan. De loopjongen heeft zijn boodschappen reeds afgeleverd, hij heeft overal voor elke bestelling iets geïncasseerd. Op den duur komen al deze afrekeningen bij de directeur terecht, die daarvan datgene behoudt, wat zijn winst is. Daar heeft u heel eenvoudig de kringloop geschetst.

❖ *En in hoeverre kent die loopjongen dan de directeur?*

In zoverre, dat hij de bevelen daarvan gehoorzaamt. Maar het is in een concern b.v. helemaal niet noodzakelijk dat de loopjongen zelfs weet, hoe de directeur er uitziet.

❖ *Maar door herhaaldelijk naar dezelfde klanten te gaan, leert hij kennen hoe die directeur is.*

Ja, hij leert dus het bedrijf kennen. Aan de hand van de bestellingen kan hij soms heel veel te weten komen van wat de directeur wil. Daar hebben de modehuizen zo'n last mee, wist u dat? Ja, u vindt dat heel vreemd, dat ik dat zo zeg. Maar het is een aardige vergelijking. Wist u, dat er bepaalde mensen zijn, die, vaak als loopjongen of als helpstertje ergens werken alleen om te weten te komen wat voor materialen de grote modehuizen bestellen? Dat is heel begrijpelijk, nietwaar, want ze willen die kopiëren. De kopie van het model moet later worden gemaakt. Maar als men nu het materiaal kent, kan men soortgelijke en vaak goedkopere materialen kopen, zodat men - als men het model eenmaal meester is geworden - kopieën kan brengen, die natuurlijk veel goedkoper zijn, maar die precies beantwoorden aan alle eisen van de mode. Zo kan dus soms zo'n eenvoudige loopjongen bij wijze van spreken, een magazijnbediende veel weten waarnaar alle mode-experts nog zitten te raden. En zo kan dus de mens, die bewust leeft, uit de gebeurtenissen van zijn leven wel degelijk begrijpen op welke

wijze, of laat ik zeggen: in welke sfeer en tint het geestelijk beleven zich zal afspelen: wat voor model zijn geestelijk bestaan krijgt. Ik hoop dat het geen verwarrende vergelijking is. Ik vond haar eigenlijk erg interessant. Ik denk zo aan de dames. Daar zijn namen als Schiaparelli, Dior en zo. Dior begint er een beetje uit te raken, geloof ik. Maar toch interessant.

❖ *Maar is het dan het doel van het bewustzijn van die loopjongen om eens geheel één te worden met het bewustzijn van de directeur om in dit beeld te blijven?*

Welnee, de loopjongen verlangt alleen zijn salaris te verdienen. En het salaris van de loopjongen in de stof is tenslotte geluk en innerlijke vrede. Dat kan hij alleen krijgen als hij beantwoordt aan de eisen van zijn directeur, de geest. Want anders is hij in zich verdeeld en ongelukkig.

❖ *Maar hij kan toch ook in zichzelf de wil hebben ook directeur te worden?*

Ja, maar jammer genoeg beschikt hij niet over de middelen om daaraan te beginnen. Dus als hij dat doet, gaat hij vast en zeker failliet.

❖ *Op deze manier blijven wij dus altijd vastzitten aan een soort dubbel bewustzijn.*

Ja, daar blijft u altijd aan vastzitten, omdat alleen degene, die geestelijk bewust is en dan bewust en zonder noodzaak incarneert, in staat is het totaal van zijn geestelijk bewustzijn en stoffelijk bewustzijn geheel samen te voegen en daarover in beide vormen (dus stoffelijk en geestelijk) geheel te beschikken. Maar u vergeet één ding: u legt nu de nadruk zo sterk op het stoffelijk bewustzijn. Interesseert het u eigenlijk veel, hoe de versnellingsbak van een auto werkt?

❖ *Nee, als hij maar rijdt.*

Juist. Voor de geest is het stoffelijk bewustzijn niet zo belangrijk. U moet het zien als een reeks van automatismen. Wat het inderdaad is. Als u cybernetica studeert, dan krijgt u daar dus de eenvoudige problemen van een elektronisch brein. U kunt dat zien. Daar worden ook ontvangen indrukken vastgelegd, daar wordt naar verwezen en aan de hand daarvan worden beslissingen genomen. Zeg nu, dat dit de versnelling is, dat dit uw stoffelijk bewustzijn is. Degene, die het elektronisch brein bedient, die selecteert, die legt de nadruk op sommige elementen en voedt die als het ware bij voorkeur. Met het gevolg, dat de beslissingen een bevooroordeeling tonen in de richting van het bij voorkeur gestelde. Dat moet u maar vragen. De General Electric weet er veel van: zelfs de P.T.T. weet er iets van en anders gaat u naar die lui van de K.L.M., dan kunt u begrijpen hoe dat gaat. Er is wel een bewustzijn, maar het heeft een stimulans nodig. Die stimulans is het werkelijk denkend wezen. Die hele ingewikkelde elektronische machine, die 100.000 antwoorden per minuut kan produceren, kan niets doen, als er niet iemand is die eerst de vraag stelt. Degene, die de vraag stelt, dat is het ware, dus het geestelijk bewustzijn. De reactie daarop van de vele ingewikkelde ervaringen. (Het schijnlevensproces van de stof zou ik haast zeggen) brengt dan een antwoord dat stoffelijk uitdrukbaar wordt en zo het voor de geest belangrijke antwoord uit de stoffelijke ervaring produceert. Het is niet zo gemakkelijk, maar je kunt toch wel proberen het zo eenvoudig te maken, dat het te begrijpen is.

Weet u, het is zo jammer, de doorsnee-mens denkt aan zichzelf niet als aan een geest. Hij denkt aan zichzelf als aan een mens. En hij vergeet daarbij dat hij zonder die geest niet leeft, want als uw geest weggaat, weet u dan wat er met u het geval is? Als zij eventjes weg is, een bordje heeft gehangen "15 minuten pauze", dan bent u bewusteloos. En als ze zegt: ik geef het zaakje op, dan naar gelang van uw godsdienst een Requiem of misschien een paar goede woorden van de vakvereniging! Die geest is het belangrijke. Zonder die geest bent u niets waard. Maar omdat die geest voor u niet kenbaar wordt geuit en de ervaringen op het ogenblik het enig belangrijke zijn, vergeet u het proces, waardoor die ervaringen ontstaan. Daarom denkt u aan uzelf als aan de machine. Zoals ik me kan voorstellen, dat de technicus, die steeds weer die vragen berekent, berekent, berekent, op den duur aan zichzelf gaat denken als aan een verlengstuk van de machine. Tot hij naar huis gaat en dan brengt zijn vrouw hem heel gauw tot het bewustzijn, dat hij een verlengstuk is van wat anders. Ik geloof dat ik het met het simpele voorbeeld duidelijk heb gemaakt.

❖ *De mens wil juist zo graag weten wat de geestelijke impulsen zijn en of het geestelijke impulsen zijn, die hem tot een bepaalde handel- en denkwijze brengen.*

U kunt niets doen, waarbij geen geestelijke impulsen betrokken zijn. Om de doodeenvoudige reden, dat als er geen geestelijke impuls is u niet beschikt over denkkraft of de levenskraft,

die noodzakelijk is om bepaalde handelingen te verrichten of daden te stellen. Maar aan de hand van de ervaring, die u heeft opgedaan, kunt u selecteren uit vele mogelijkheden. De impuls komt in alle gevallen uit de geest: de keuze wordt stoffelijk gemaakt. Die keuze kan de gunstigste of de minst gunstige factor voor ervaring betekenen. Dat merkt u dan aan oorzaak en gevolg.

❖ *U had het over "in een kring rondlopen" en in het begin ook over bepaalde wegen, die ergens doodlopen. Als je nu ergens doodloopt, dan is natuurlijk een teruggang noodzakelijk, een teruggang tot een bepaald punt. En als men in een kring loopt, moet de kromming dus worden veranderd om uit die cirkel te komen.*

Kijk eens, we hebben hier te maken met twee verschillende beelden. Ik heb n.l. de buigingshoek (de buiging waardoor die kringloop ontstaat) genomen als het beeld van het besloten-zijn van leven, heelal e.d. om daaruit af te leiden dat men op een gegeven ogenblik op hetzelfde punt zal terugkomen. En zo heb ik het beeld van de levensspiraal opgebouwd, die echter in zichzelf een gesloten cirkel kan blijven vormen. Hierbij heb ik dus gedoeld op een totaliteit van levens in vele verschillende werelden en sferen. Toen ik sprak over de doolhof, heb ik geprobeerd u duidelijk te maken, dat je soms dood kunt lopen. En nu wil ik daar een heel eenvoudig voorbeeld van geven.

U gelooft aan een bepaald genootschap, aan een bepaalde groep, aan ons b.v.. Nu blijkt dat u daar eigenlijk niet in kunt vinden wat voor u nodig is om verder te komen. U staat voor een blinde muur: u komt niet verder. Dan kunt u natuurlijk zeggen: "Dat heb ik, dat houd ik vast." Dan blijft u op één plaats. Bent u echter verstandig, dan zegt u: "Als ik niet verder kom, dan moet ik eens kijken waarom: hoe ben ik eigenlijk hiertoe gekomen?" Dan zeg je: "Hé, maar op dit punt had ik er ook anders over kunnen denken." Dan heb je dus daar een tweede pad gevonden. En omdat je hier doodloopt, neem je dan dat andere pad, begrijpt u? Op die manier zal een mens heel vaak dingen terug moeten nemen. Dat is maar goed ook. Om maar een heel eenvoudig voorbeeld te geven: neem nu het aantal verlovingen en het aantal huwelijken. Weet u dat er gemiddeld 20 maal zoveel verlovingen op aarde zijn als huwelijken? Dat betekent dus dat 19 op de 20 maal iemand zegt: "Ja, ik ben nu wel die richting uitgegaan, maar het past ergens niet, dus ga ik terug. Ik ga uit een gebondenheid en een wordende eenheid terug naar de vrijheid." Dan zegt een ander: "Ik ga het daar eens proberen." Daar heeft u het simpelste voorbeeld, dat ik u kan geven. Is het duidelijker geworden?

❖ *Ik zou nog één ding willen vragen in verband met uw opmerking over de z.g. dagdromen. Kan het ook zo zijn dat een z.g. dagdroom het bouwen is aan de vervulling, de verwezenlijking van het onbewust geweten, levensdoel, de levensopgaaf? Dus dat het anderzijds is "een van tevoren weten", het verwezenlijken van wat te zijner tijd moet gebeuren?*

Ik begrijp wat u bedoelt. Dat is natuurlijk niet helemaal waar. Kijk eens, met uw dagdromen bouwt u natuurlijk aan iets. In de eerste plaats: als de dagdroom steeds wordt herhaald, krijgen we dus weer astrale vormgeving. Dat wil zeggen, dat we een tweede werkelijkheid in een fijnere materie bouwen. Die komt uit ons innerlijk voort en we kunnen daar zelf enigszins in leven. Maar we drukken dat allemaal uit in stoffelijke normen, vergeet dat niet. Zelfs als u droomt dat u als een engeltje boven de wolken wiekt, dan doet u dat ook op een stoffelijke manier, omdat u geen andere wereldvoorstelling kent. Zo bouwt u in feite aan verschillende wereldjes, want uw dagdromen zijn niet altijd precies gelijk, ofschoon daarin een bepaalde grondeigenschap, een behoefte naar voren komt. Die behoefte kunnen we ten dele psychologisch verklaren. Maar dat die behoefte bestaat, betekent tevens dat u zich een zekere taak hebt gesteld. En zo kunt u uit de dagdroom dus enigszins erkennen wat voor een taak u zichzelf hebt gesteld. En waar deze uit de kern van het wezen pleegt voort te komen, ongeacht de beelden, waarin ze zich uitdrukt, kunnen we zeggen dat het een deel van de geestelijke persoonlijkheid is. Op deze manier erken je dus datgene, waarmee je mogelijkerwijze in een andere sfeer bezig bent, maar wat je hier op aarde niet voldoende wist te vervullen en wat je dus door dromen probeert aan te vullen. In feite echter zal de droom daar, waar zij een te groot verschil met de werkelijkheid gaat vertonen en niet alleen een extrapolatie daarvan is, aantonen waar je tekort schiet. Zo kun je dus zien, hoe je aan de hand van de dagdroom je eigen streven enigszins kunt wijzigen om op die manier voller te leven, meer te beantwoorden aan je geestelijk doel.

❖ *Is de geestelijke vooruitgang, die een mens heeft bereikt, af te meten aan het feit, dat de geest zich meer bewust wordt van haar geestelijk doel?*

Ja. Wanneer u dat wilt stellen van uit een geestelijke wereld, dan is het inderdaad waar. In een stoffelijke wereld kan het alleen beperkt waar zijn, omdat een geestelijk doel niet volledig in stoffelijke termen kan worden omschreven. Maar u kunt wel dit stellen: naarmate ik in mijn streven en werken grotere innerlijke kracht en grote innerlijke vrede vind in deze wereld, gelijktijdig een vermindering van haat tegen de mensen en tegen de schepping en een groter respect voor het geschapene krijg, zal ik meer hebben beantwoord aan wat voor mij geestelijk noodzakelijk is en ben ik de kosmische eenheid inderdaad nader gekomen.

Dat was dan het iets minder geleerde deel, waarin we gelukkig toch nog een paar harde noten hebben kunnen kraken. Ik ben erg dankbaar voor uw opmerkingen, uw commentaren, uw vragen. Ik weet dat het erg moeilijk is om zo à bout portant te debatteren en ik en dan ook al gewend geraakt om - zij het dat ik op zo'n avond als helper erbij sta of als spreker aanwezig ben - nu niet direct een vloeiend debat te verwachten. Toch ben ik ergens tevreden. Ik heb n.l. vastgesteld, dat in het tweede gedeelte 5 vragen zijn gesteld (een betrekkelijk hoog percentage), die de kern van de zaak en van het betoog geheel raken. Dat is veel, heel veel. Dan moet ik eigenlijk "dank je" zeggen en dat kan ik dan misschien doen door voor u aan het einde nog een klein stukje weg te geven.

HET GROTE "IK"

God is. God is in alle dingen. God is dus ook in mij. Als God in mij is, zoals in alle dingen, ben ik in alle dingen. Dat wat ik "ik" noem is slechts de beperking van het wezen, dat ik behoor te zijn. Wanneer ik mijn God tegemoet zou treden met een weten omtrent mijn wezen, ik zou mijn spiegelbeeld zien, want ik ben de schepping. Ik zou weten: hij heeft mij voortgebracht, mij verheven tot Zijn gelijke.

Maar voor ik zover kan gaan, zal ik moeten leren één-zijn. Eén met alle dingen. Eén-zijn niet alleen met mensen, ook met dieren. Eén met de wind, één met de kleuren aan de hemel. Eén met de diepte van de nacht: en met de stilte die valt, voordat de morgen ontwaakt. Ik zal één moeten zijn met alles wat het leven biedt: met de vrolijkheid en de felheid, met het rumoer van de kermis en de geladen harmonische klank van het symfonieorkest. Ik zal één moeten zijn met de simpele melodie. Eén met alle dingen. Want al deze dingen zijn geschapen: deel van de schepping en daarom zullen zij deel moeten zijn van mij.

Ik weet dat de grote God, Die mij in standhoudt, mij geen tijdslimiet heeft gesteld. Hij laat mij groeien, Hij laat mij zoeken, maar Hij geeft mij ook weer steeds de kracht om te vinden en te vervullen. In mijn verlangen naar eenheid kies ik soms valse paden. In mijn zoeken naar eenheid voel ik mij soms belemmerd, omdat ik begrijpen wil of kan. Ik begrijp niet, hoe ik gelijk dier kan zijn en engel: hoe ik gelijktijdig een mot kan zijn, die danst in de middagzon of in de avondschemering rondfladdert en een ster, die gloeit en planeten schept. En toch is het waar. In mij zijn banden met al het geschapene. En hoe meer ik van het geschapene erken, hoe meer ik beseft hoe mijn innerlijke houding die eenheid kan bepalen, hoe meer ik werkelijk "ik" zal zijn. Hoe meer ik zal beseffen, dat het eigenlijke "ik" in mensentermen "wij" moet heten. Want ik ben. En ik ben zoveel.

Eens dreef Jezus duivelen uit één, die naar men zegt zijn naam fluisterend weigerde te antwoorden en ten slotte uitriep: "Wij zijn legio, wij zijn velen." Velen uit het duister kunnen leven in één mens. Misschien. Duister en licht tezamen leven in God. Alle schepselen, die in duister en licht kunnen bestaan, alle gedroomde en niet-gedroomde werelden tezaam, zij zijn in God en één in God als Zijn schepping. Dat is "wij". Als mens is het misschien moeilijk om dat te beseffen. Maar als je nu maar in staat bent om dat "wij" tenminste uit te drukken tegenover mensen, tegenover dieren, als je dat "wij" misschien kunt uitbreiden soms tot een boom die je schaduw geeft, een bloem die je verheugt met haar kleur, dan kom je al ver.

Wees ervan overtuigd, dat de kracht van de verdeeldheid je regelmatig zal aanvallen. Dat regelmatig je eigen belang, zoals dat heet, zal trachten meer te zijn dan het "wij". Want een eenheid, die je alleen beseft, is niet voldoende. Pas wanneer je haar kunt beleven, wordt ze werkelijk. Maar wie haar nastreeft en tracht haar in de stof en in de geest te verwerklijken, zal haar beleven. In de beleving van de eenheid ligt de voltooiing van het werk. Daarin, vrienden, ligt de openbaring. Hier worden Meester en leerling één.

Hier wordt het grootste gelijk aan de kleine: en het kleine gelijk aan de grootste. Hier is er geen verschil. En daar waar de verschillen ophouden te bestaan, is die lichtende werkelijkheid,

die we God noemen en Die ons deel doet hebben aan de voltooiing, de volheid van de openbaring. Zo laat ons pad in wereld en sfeer gelijkelijk zijn een pad, waarin wij vriendelijk willen zijn. Een pad, waarin we "wij" zo weinig mogelijk ontkennen en zoveel mogelijk uitdrukken. Niet in zelfzuchtige zin en niet zonder respect voor elkander maar in een begrip dat al wat wij geven niet een wegschenken van waarden is, maar eigenlijk het geven aan onszelf. Want al wat wij ontvangen is niet een gift, die we moeten verwerven, maar een gave die wij feitelijk onszelven geven.

Laten wij bovenal beseffen dat al deze dingen alleen mogelijk zijn uit de kracht van het Licht, dat ons voortbracht. Als wij zo leven, zal het "ik" voor ons misschien nog een raadsel blijven, maar de nevel der verdeeldheid zal toch optrekken en ons steeds weidser de tuinen tonen, waarin de geest Gods wandelt en waarin de volmaaktheid reeds weerspiegeld wordt in de tijd.